

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: G. A. Abendanon, F. A. Bodenheim, D. de Iongh Wz., A. C. A. Plasschaert,
C. E. van der Stok, R. A. Verwey, J. F. C. Wrede.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Lid geworden van de Redactie:

F. A. BODENHEIM.
A. C. A. PLASSCHAERT.

Cursus Ferri IV.

EVOLUTIE VAN DEN EIGENDOM*); DE TOEKOMST DER MENSCHHEID.

In de eerste bijeenkomst gingen wij na hoe de veranderingen in de arbeidsverhoudingen een gedachtenstroom voortgebracht hebben, die wij kennen als het socialisme.

De tweede vergadering gebruikten wij om in 't licht te stellen hoe de wetenschap van onzen tijd het evolutiebeginsel heeft vastgesteld; we bespraken daarbij de hoofdwetten der evolutie en toonden aan hoe het socialisme met die hoofdwetten in overeenstemming is.

In de derde voordracht onderzochten we welke drijfkracht er is in de sociale evolutie; hielden we ons bezig met de wetenschap die bekend is onder den naam historisch materialisme, of economisch determinisme, zooals 't beter is te zeggen.

Nu zullen we nagaan of de ontwikkeling der economische verhoudingen werkelijk gaat in de richting naar het collectivisme, zooals dat de socialistische theorie leert.

We zullen zien of de economische evolutie in overeenstemming is met het streven der socialisten om den privaat-eigendom te doen plaats maken voor den socialen eigendom.

We moeten onderscheiden den eigendom van roerend en dien van onroerend goed. De veranderingen in den eigendom van roerende goederen zijn gering en van weinig beteekenis voor de sociale evolutie. Deze eigendom zal er wel altijd blijven: eigendom van verbruiksartikelen, voedsel, kleeding. In onzen tijd is vooral van belang het bezit van geld. De evolutie van de vormen van dezen eigendom bepaalt zich tot veranderingen in kleinigheden (transformation de détails).

Maar 't voornaamste element in de sociale ontwikkeling is de evolutie van den eigendom aan onroerend goed. Onder onroerend goed verstaan we den grond, datgene wat onder den grond is (le sous-sol), en dat wat de mensch op den grond heeft gebouwd. Het is een van de schoonste overwinningen der wetenschap dat, vooral in de tweede helft der 19e eeuw, talloze bewijzen zijn bijeengebracht waaruit de geschiedenis van deze eigendoms-evolutie zich samenstellen laat.

Het staat nu wetenschappelijk vast, dat er in voor-historischen tijd een periode is geweest waarin het privaat-bezit van grond niet bestond. In den oer-tijd leefden de menschen in boomen, voedden zich met wat de natuur hun eetbaars aanbood. Het eerste wat men industrie zou kunnen noemen was de vischvangst. Onderzoekingen hebben geleerd dat de periode van de vischvangst samenvalt met die van de ontdekking van het vuur. Na de vischvangst komt de jacht, de visschersvolken worden jagersvolken. Dan komt

*) We hebben in het volgende de woorden „eigendom” en „bezit” door elkaar gebruikt, zonder met het verschil in beteekenis rekening te houden.

het eerste werktuig, het wapen voor den jager: 't zij pijl en boog, of boummerang. Nu wordt de mensch eigenlijk pas mensch, als men Franklin's definitie aanneemt dat de mensch is het dier dat zich arbeids-werktuigen vervaardigt. Hierop volgt de vee-teelt der herdersvolken, in den nomaden-tijd; en eerst daarna komt de landbouw als middel van bestaan.

In al deze voorafgaande perioden was de grond-eigendom onbekend. Eerst bij de landbouwende volken ontstaat deze. In de overgangperiode tusschen het nomadenleven en de blijvende vestiging, n.l. in de periode dat de volken zich soms voor korten tijd op een bepaalde plaats vestigen, komt de eerste vorm van wat men grondbezit noemen kan. Zij die een stuk land, waar ze tijdelijk woonden, bebouwden, beschouwden dit als hun eigendom zoolang de vruchten die zij verzorgden op 't veld stonden.

Vóór de blijvende vestiging was (behoudens in deze tusschen-periode) de grond-eigendom geheel onbekend. Men kan dat nog bevestigd vinden in den bijbel, waar Jacobus zegt tot Loth; „Gij kunt gaan waarheen gij wilt, gij kunt het land nemen dat gij wenscht”. Het land behoorde dus aan niemand.

Onder welken vorm vertoont zich nu het eerste grondbezit bij de gevestigde volken? Als gemeenschappelijk bezit. De grond, de fysieke basis van het leven der gemeenschap, werd uit den aard der zaak beschouwd als het eigendom van die gemeenschap.

Deze eigendomsvorm is de eenige die rationeel is. Als men iemand vroeg wat hij zou denken van 't privaat-bezit van de lucht, het zonlicht, het water, de zee — dan zou hij antwoorden dat deze dingen natuurlijk het eigendom moeten zijn van de gemeenschap die ze noodig heeft. Maar de grond is even als deze zaken de basis van het leven der gemeenschap. Het is even dwaas dat men nu den grond beschouwt als natuurlijk eigendom van enkelen, als 't zijn zou wanneer eenigen zich de lucht, de zee, het licht toeëigenden.

De bijzondere grond-eigendom werd dan ook oudtijds door velen afgekeurd. De kerkvaders bijv., zooals Ambrosius, verkondigden meermalen dat de grond het natuurlijk eigendom was van de gemeenschap, en dat alleen de slechtheid der menschen die natuurlijke orde had verstoord. Zoo diep was de overtuiging dat 't gemeenschappelijk grondbezit de eenige rationeele vorm is.

Hiermee is nu niet gezegd dat alle grondbezitters dieven zijn! Volstrekt niet. Wie de geschiedenis der voortbrenging kent moet toestemmen dat de periode van het persoonlijk grondbezit noodzakelijk is geweest, nuttig en onvermijdelijk. Maar nu is die tijd voorbij. Nu wordt het bijzonder grondbezit een hinderpaal voor de maatschappelijke vooruitgang.

Heel veel materiaal voor de bestudeering der oude eigendoms-vormen is bijeengebracht door den Luikschen hoogleeraar De Laveleye. Ook in den bijbel kan men veel aanwijzingen vinden. Zoo weten we bijv. van het oude Jodenvolk dat bij hen iedere 50 jaar de grond, die het eigendom was van den stan, opnieuw in stukken werd verdeeld, welke aan families in gebruik werden gegeven (jubeljaar).

In het oude Rome had men den „ager publicus”, een overblijfsel van het gemeenschappelijk grondbezit. Tacitus verhaalt van de „marken” bij de Germanen.

Ook in Peru en in China zijn talrijke overblijfselen van het communaal bezit van den grond.

Zoo kent men in Rusland de dorpsgemeenschap („mir”), in Italië de „azadruga”, op Java de dessa-gemeenschap; en ook in andere landen, Frankrijk, ook Holland, zijn nog dergelijke overblijfselen.

Nu wordt er wel eens gevraagd: wat moet er nu met deze resten van communaal bezit gebeuren? Kunnen zij in stand gehouden worden om straks op te gaan in de socialistische gemeenschap? Of moeten zij eerst nog de geheele evolutie door de bijzondere eigendoms-vormen doorlopen? In 't algemeen zal dit laatste regel zijn. Zoomin als in de biologische ontwikkeling sprongen gemaakt kunnen worden, zoo goed als daar alle fasen moeten worden doorlopen, is ook in de sociale evolutie in 't algemeen geleidelijke overgang noodig. Toch is 't niet geheel hetzelfde. Soms kan er wel eens een fase worden overgeslagen. Op dezelfde wijze als een stad bijvoorbeeld onmiddellijk van petroleum-verlichting kan overgaan tot electrisch licht, de gas-verlichting overslaande.

Na de fase van den gemeenschappelijken grondeigendom volgt die van het familie-bezit. Er zijn documenten die bewijzen dat dit bij verschillende volkeren bestaan heeft. Morgan behandelt dezen eigendoms-vorm uitvoerig in zijn bekend werk „Ancient society”, Engels deelt er ook veel belangrijks van mee in zijn „Ursprung der Familie, des Staats und des Eigenthums”. Het familiale grondbezit is de tusschenvorm tusschen communaal en individueel bezit.

In de oudheid had men de „gens” die eigendom hadden van den grond. Bij stammen als de joden, waar de jubilé-verdeeling bestond, volgde het familiale bezit uit de verwaarloozing van die verdeeling. De familie werd eigenares van den grond dien ze bewoonde en bewerkte. Niet de vader, de moeder of de kinderen — maar de geheele familie.

In het tijdperk van het familiaal bezit, was het gemeenschappelijk bezit niet geheel verdwenen. Zoo schreven de „twaalf tafelen” van Rome voor, dat tusschen elke twee familie-eigendommen een neutrale strook zijn moest, van minstens 2½ voet breed, die eigendom bleef van de gemeenschap.

Het familie-bezit treft men o. a. nog aan op de Carolina-eilanden, waar het wel voorkomt dat families van zeventien personen te zamen één groot huis bewonen.

Het familiale bezit maakte plaats voor den persoonlijken grond-eigendom. De overgang was natuurlijk nergens plotseling. Twee fasen in de economische ontwikkeling volgen elkaar niet scherp-gescheiden op evenals twee bedrijven in een tooneelstuk. Zij gaan langzaam in elkaar over. Wanneer de oude vorm nog algemeen is komt de toekomstige hier en daar als uitzondering voor. Het aantal uitzonderingen neemt toe, gaandeweg wordt de uitzondering regel en de vorm die vroeger regel was uitzondering.

De eerste bijzondere eigendom komt voor in de periode van de veeteelt. Vee was het eerste object van bijzondere eigendom. Taalkundige onderzoekingen (als vooral Mommsen gedaan heeft) bevestigen dit. Zoo komt bijv. het latijnsche „pecunia” van „pecus”, dat vee beteekent. Ook de Noorsche taal geeft eenzelfde aanwijzing.

Ontstond zoo door de veeteelt 't eerste bezit, uit den oorlog kwam de tweede vorm van bezit voort. Dit waren de slaven.

Eerst alleen voor kannibalistische doeleinden gebruikt, bezigde men later de gevangenen in den krijg gemaakt als slaven, die dan 't privaatsbezit waren van 't hoofd van den stam, of van den krijger die ze gevangen gemaakt had. In deze twee is 't embryo van privaatsbezit te vinden. Den grond echter in dien tijd particulier bezit te maken zou een revolutionaire daad geweest zijn. 't Recht om zijn bezit bij testament te vermaken heeft een groote uitbreiding aan 't privaatsbezit gegeven. Rome kende dit recht wel voor vee en slaven, niet echter voor den grond. Een middel was 't tot opstapeling van rijkdom en tot heerschen van den eenen mensch over den ander (ook daarom voorziet men dat het in de komende maatschappij niet zal bestaan). 't Bezit bleef echter spoedig niet beperkt tot vee en slaven. Vooral in 't feodale tijdperk werd dit bezit aangewend om het te ruilen voor grondbezit. Want de grond, oorspronkelijk beschouwd als het eigendom van 't hoofd van den staat — als hoofd der gemeenschap (zooals nu in naam nog in Engeland) — werd door dezen als belooning aan groote strijders en wie zich op andere min of meer eervolle wijze verdienstelijk jegens hem maakten in leen afgestaan, wat echter niet verhinderde dat deze leenmannen 't als hun

privaatsbezit beschouwden en voor andere vormen van bezit inruilden. Men ziet dat 't ontstaan van 't privaatsbezit geheel in strijd is met de voorstelling door de conventionele economieschool gegeven alsof het land in bezit is genomen door den eersten grondeigenaar omdat het onbeheerd was. Een analoge verklaring met die welke Rousseau geeft: „'t Privaatsbezit ontstond toen de eerste mensch zeide: deze grond is van mij, en de andere menschen, gek genoeg waren om 't te gelooven.”

Dit is een voorbeeld van zeer fantastische ideologie bij dezen genialen schrijver. Integendeel: de oorsprong van 't privaatsbezit is geweest voor een deel de mensche-lijke werkzaamheid en de oorlog, voor een grooter deel zijn roofzucht, maar stellig het meest de noodzakelijkheid voor de voortbrenging. Want 't ligt voor de hand dat het particulier bezit voor de voortbrenging veel beter is dan de oude vormen van communaal-bezit. Want bij dit laatste wordt niet meer voortgebracht dan voor de gemeenschap noodig is. Nu haalt Laveleye dit feit als een argument tegen 't socialisme aan. En inderdaad is in de Russische mir de productiviteit van den grond veel minder dan in andere streken, omdat de zorg voor de nakomelingschap, de mogelijkheid van testamentaire beschikkingen niet drijft. Maar wat juist is ten opzichte van deze voorhistorische overblijfsels mag niet aangevoerd worden tegen 't communaalbezit door socialistten gedacht, dat immers door de toenemende samengesteldheid — door 't gebruik dat dan van machines enz. zal gemaakt worden — met die resten uit vroeger tijd een groot onderscheid zal vormen. En zeker zal 't socialisme zich niet verbreiden als 't voor de productie niet beter is. Inderdaad zal 't socialistisch stelsel de productie van land en industrie vermeerderen. 't Vroegere privaatsbezit, waarbij het recht van zijn eigendom te gebruiken en te misbruiken onbepaald bestond, is nu al door een ontwikkelingsvorm overtroffen. Want nu is door het recht van onteigening ten algemeene nutte een beperking gemaakt ten opzichte van de heiligheid van den eigendom.

Altijd volgt een nieuwe productiewijze die beter is voor de productie dan de bestaande. Een gevolg is dit van de biologische wet dat elk volk zich vermenigvuldigt en dus meerdere voortbrengselen noodig worden. Zoo was er bij de lijfeigenschap een grotere opbrengst in den landbouw dan toen de bewerking van 't land aan slaven was overgelaten, en hadden groote hongersnooden in den slaventijd 't feodale stelsel noodig gemaakt. Zoo was ook de omwenteling, die de bourgeoisie tot heerschende klasse maakte, noodig, omdat de productie, en voornamelijk in de industrie, een vrije bourgeoisie eischte. Taine schrijft over de oorzaken der Fransche omwenteling en zegt: een klasse kan heerschen zolang ze nuttig is maar daarna moet ze vervangen worden door een andere. Zoo is 't met de aristocratie gegaan, zoo zal 't met de bourgeoisie gaan en een klasse die dan de kiemen tot heerschen in zich heeft neemt dan het bewind. Maar dit zal niet plotseling geschieden, een langzame overgang zal 't zijn, en de bourgeoisie zal leven tot haar evolutie vervuld is.

De bourgeoisie is in verschillende landen in verschillende tijden gekomen. Bij de kruistochten zijn de kiemen gelegd van haar worden. De kruistochten zouden er niet geweest zijn als geen economische reden, gebrek aan bezit, ze noodzakelijk had gemaakt. Nu leven we onder de kapitalistische productiewijze. De woorden socialist en kapitalist zijn niet lang na elkaar ontstaan. 't Eerste is door Pierre Leroux uitgevonden en van 't tweede wordt een 30 jaar vroeger voor 't eerst melding gemaakt in een Dictionnaire des mots nouveaux van Mercier in 1802. Hier wordt gezegd dat het woord kapitalist buiten Parijs niet bekend is, dat het iemand met monsterachtigen rijkdom, een hart van brons, en metalen neigingen is. Toen had men dus dat idee van hem. Maar ook de kapitalist in zijn eigenlijken vorm is wel veranderd. Oorspronkelijk aanhanger van Voltaire geweest is hij nu clericaal geworden, omdat hij in den godsdienst een middel ziet de evolutionaire neigingen van de onderdrukte klasse te onderdrukken, en 't hemelsch paradijs heel goed vindt voor den proletariër om hem niet aan een aardich paradijs te doen denken. Maar ook dit zal het kapitalisme niet conserveren kunnen. Verandert het al in zijn onderdeelen (naamloze vennootschappen waren verboden in Engeland onder George I, vormen van een der voornaamste uitingen van het huidige kapitalisme) ook als geheel stelsel is 't onderworpen aan de wet der gestadige verandering. Maar kan men nu een menu opmaken van wat de toekomst ons brengen zal? Vele tegenstanders eischen het van de socialistten. Maar evenmin als Siéyès

in zijn bekend geschrift: „Qu'est ce que c'est que le tiers état?” de geheele evolutie in de 19de eeuw kan voorstellen evenmin is een dergelijke profetie aan socialistenvan mogelijk. Ook is 't niet te zeggen of evolutie dan wel revolutie de komende productiewijze zal brengen. Wel is te spreken over de richting. En dan zijn er twee dingen mogelijk. 't Eene is de terugkeer tot den vroegeren vorm, 't feodale, 't klein bezit, 't andere is 't socialisme, waarbij de gemeenschap de productie zal regelen, de arbeider de totale vrucht van zijn arbeid zal hebben, in tegenstelling met tegenwoordig, nu door 't onttrekken van een groot deel van 't arbeidsproduct de nooit gekende milliardairs zijn ontstaan. Is nu de terugkeer tot het kleinbezit mogelijk? Als men de nieuwe ontdekkingen, spoorweg, telegraaf etc., de vooruitgang der techniek kan ignoreeren, misschien, maar dit kan niet, dit is tegen de evolutie. Toch zijn er die 't strafrecht zoo willen maken dat de opheffing van klein bezit onmogelijk is en die 't bezit van huizen door werklieden in de hand willen werken.

Dat het kapitalisme zijn hoogtepunt heeft bereikt is wel op te maken uit het feit dat in de Anglo-Saxische landen waar de sterkste individualisten waren, de idee van nationalisatie van den grond is opgekomen. In Amerika Henry George. In Engeland Wallace en zelfs wilde Gladstone de Iersche quaestie oplossen door de nationalisatie van den Ierschen grond. En al is dit nu onmogelijk en is ook landnationalisatie nog geen socialisme, als symptoom van den ondergang van 't kapitalisme is 't zeker merkwaardig. Ook heeft de Engelschman Hobson de noodzakelijkheid van de collectieve onderneming boven de private aangetoond.

En om ons heen zien we de ontkieming van het socialisme; toepassingen ervan omringen ons, de openbare wegen in tegenstelling met de particuliere, bibliotheken, musea, dit alles zijn kiemen. En wat is de trust anders dan een gedeeltelijke toepassing van 't socialistisch stelsel; al moge ze zeer veel gevaarlijks hebben, ze wijst den goeden weg aan. Zoo is er 't gemeentelijk socialisme vooral in Glasgow; zoo deschoolvoeding waardoor 't brood tot een voorwerp van zorg der gemeenschap is gemaakt. Zoo zijn zelfs in een paar steden de trams gratis: en dan zou men denken dat er dan iedereen den heelen dag in zou rijden, maar bij 't gratis verschaffen van water is immers ook geen misbruik voorgekomen. Nu zijn er menschen die aanvoeren dat er later niet meer gewerkt zal worden, als de winst geen prikkel meer is. Maar nu werkt, behalve de enkelen die door de obsessie van 't geld bezeten zijn, immers ook niet ieder zoo hard hij kan en bovendien is er een psychologische wet die zegt dat de gezonde mensch werken moet, zooals hij nu al in sport het zoekt. En als dan er geen scheiding meer is tusschen geestelijke en lichamelijke arbeid, dan zal ieder zijn deel in 't werk willen hebben.

Er is geen individueele productiewijze die meer productief is dan de kapitalistische. Dus geen andere individueele zal de kapitalistische vervangen. Een collectieve zal komen die door de samenwerking meerdere productiviteit geeft. En de machines die onder 't kapitalistische stelsel aan weinigen rijkdom aan velen ellende gaven, zullen dan 't geluk der gemeenschap bevorderen. 't Socialisme vertegenwoordigt een meer ontwikkelde productiewijze.

Zoo zagen we 't socialisme in overeenstemming met de drie evolutiewetten. Zoo was 't ook in overeenstemming met den wil van 't proletariaat.

Spr. is hier aan 't eind van zijn behandeling van 't wetenschappelijk socialisme gekomen. Slechts in breede trekken kon hij 't aangeven, verdere detaillering aan zijn hoorders overlatend. Een begin kon hij aangeven. En daarin heeft spr. trachten aan te toonen hoe het socialisme, de wilsuiting der onderdrukte klasse zijn wortels heeft in de nieuwere wetenschap; en al mogen de resultaten niet met juistheid aan te geven zijn, dat het meerder geluk aan allen zal geven is nu reeds in te zien, immers de economische omstandigheden zullen zoo worden dat samenwerking in plaats van strijd zal komen. Nu nog heeft de talrijkste klasse een dagelijkschen zwaren strijd te voeren om aan de eenvoudigste levenswensen te voldoen. Maar dan zal ieders bestaan verzekerd zijn, zal brood en liefde voor ieder er wezen. En met minder moeite zal als ieder zijn krachten aan de gemeenschap geeft aan de wensen van allen voldaan worden. De vooruitgang der techniek zal altijd meer den mensch tot leider, de natuur tot arbeidster maken, zoodat de mensch aan andere dingen dan aan den strijd om 't bestaan zijn energie kan geven. Broederschap zal mogelijk zijn waar nu slechts strijd is. Vroeger sprak men van een

gouden eeuw die in 't mystieke verleden lag, maar wij kunnen zeggen dat deze vóór ons ligt en er met het socialisme economisch, moreel en intellectueel een gouden eeuw zal aanbreken.

A. & B.

Wegens plaatsgebrek volgt het debat in het volgend nummer.

Mijn antwoord aan Adr. Bijl.

Ein neues Lied, ein besseres Lied,
O Freunde, will ich euch dichten:
Wir wollen hier auf Erden schon
Das Himmelreich errichten.

(HEINR. HEINE).

In het eerste nummer van den 4den jaargang tref ik van uwe hand een stuk aan waarin gij de taak die ik op mij genomen had, maar wegens opinie-verandering moest laten varen, van mij overneemt en waarin ge alzoo, zooals ik aan een der N. C. S. V.-leden verzocht, het Christendom stelt tegenover het socialisme.

Nu geeft uw stuk mij aanleiding tot allerlei opmerkingen en mededeelingen, mocht gij daaromtrent met mij verschillen, zoo verwacht ik dat gij door middel van dit blad uwe bezwaren zult kenbaar maken. Eerst wil ik u echter eene vraag stellen en wel dezelfde die in het vorig nummer J. W. A. u reeds deed nl. op welken historischen grondslag en feiten uw geloof berust? Gij spreekt daarover in N°. 1, blad. 4, regel 11. Ik heb tot nu toe altijd gedacht dat er geen materieel bewijs bestond voor het bestaan van God. Ik dien hier nog aan toe te voegen dat ook ik als antwoord geen bijbelteksten verwacht.

Nu alzoo overgaande tot socialisme en Christendom wilde ik u eerst eens nader het laatste voor den geest halen. Daarvoor zal ik eenige grepen uit den Bijbel doen wat mij tegenover u zeker wel geoorloofd is."

Christus leerde ons alle menschen te beschouwen als kinderen van één vader („Onze Vader, die in de Hemelen is") en als zinnebeeld van het denkbeeld der gelijkheid van die kinderen vestigde Hij de instelling van het avondmaal, den gemeenschappelijken maaltijd waar allen, rijken en armen, aanzaten. Daar werd geen onderscheid in stand toegelaten.

Maria, de moeder van Jezus, profeteerde reeds die gelijkheid (Lucas 11, vers 52): „Hij heeft machtigen van de tronen afgetrokken, en nederigen heeft Hij verhoogd."

Petrus, een der voornaamste apostelen van Christus, sprak dit gebod (Zie: Petrus 4, vers 10): „Een iegelijk gelijk hij gawe ontvangen heeft, alzóó bediene hij dezelve aan den ander, als goede uitdeelaars der menigerlei genade Gods."

Paulus, de verbreider der leer van Jezus onder de volkeren, zeide (Zie: Cor. 10, vers 24): „Niemand zoek wat zijnszelfs is, maar een iegelijk zoek dat des anderen is", voorts (2 Cor. 8, vers 14): „maar opdat uit gelijkheid, in dezen tegenwoordigen tijd, uw overvloed zij om hun gebrek te vervullen; opdat ook hun overvloed zij om uw gebrek te vervullen, opdat er gelijkheid worde."

In den Bijbel waarop uw geloof zich grondt, worden de rijken der aarde niet ontzien, denk slechts aan de woorden van Jacobus: „Welaan nu, gij rijken weent en huilt over uw ellendigheden, die over u komen. Uw rijkdom is verrot en uw kleederen zijn van de motten gegeten. Uw goud en zilver is verroest, en hun roest zal u zijn tot een getuigenis, en zal uw vleesch als een vuur verteren; gij hebt schatten vergaderd in de laatste dagen, ziet het loon der werklieden, die uw landen gemaaid hebben, dat door u is verkort, roept, en het geschrei dergenen die geogst hebben is gekomen tot in de ooren van den Heer Sabaoth!"

Christus brandmerkte de jacht naar geld als Mammondienst.

Gij kent het geval van den rijken jongeling die de geboden onderhouden had, maar die niet van zijn geld kon scheiden en Jezus sprak daarop tot zijne discipelen: „Voorwaar, ik zeg u dat een rijke bezwaarlijk in het koninkrijk Gods zal ingaan." (Zie hierover verder Dr. A. Kuyper: Het sociale vraagstuk en de Christelijke Religie, 1891, pag. 51.)

Christus waarschuwde de bezittenden want zij waren geen meester over het geld maar het geld over hen. Hij, Christus, zelf sloot zich altijd bij de armen aan en was zelf arm en leefde van hetgeen men Hem gaf.

Hier even stilstaande kunnen we constateeren dat het Christendom zich stelt tegenover uitbuiting, tegenover de rijken der aarde. Beschouwen we nu den loop van het Christendom in zoover het met het socialisme te maken heeft. Het Christendom heeft z'n ontstaan te danken aan het plebs der steden en dorpen van Galilea. Zijne discipelen waren voor het meerendeel eenvoudige visscherlui en terwijl men den Messias verwachtte als een aardsch koning, luidden Zijne woorden: „Mijn koninkrijk is niet van deze aarde.”

De Romeinen lachten om dat geloof, waarin men leerde dat alle menschen broeders waren, de minste slaaf de gelijke van een Romeinsch edelman. Men vertelde elkaar dat deze menschen een nieuw snood magisch bijgeloof hadden, zij doopten met het bloed van vermoorde zuigelingen, zij hadden den zoon van een timmerman den Koningszetel gegeven, en zij geloofden aan één God, grooter en machtiger dan Jupiter met heel zijn Olympus. (Zie Suetonius in zijn leven van Nero). En uit die volgelingen van Jezus kwamen de ideeën die de wereldgeschiedenis wijzigden en het Romeinsche keizerrijk deden ineensstorten en eeuwen lang het geluk der menschheid beheerschen zouden. Wat deed de Kerk nu in de negentiende eeuw? (Met Kerk zij hier bedoeld zoowel Protestantsche als Catholieke). In plaats van zich te plaatsen tegenover de wereld waarin ieder slechts dacht „ieder voor zich” en „help u zelf”, terwijl het geloof toch zelfverloochening leert, waren zij tevreden wanneer hier en daar het ergste werd ingetoomd. De Kerk koos de zijde van het bezit. Zij baden voor de armen, doch gingen eten met de rijken.

Er waren er echter die uit den slaap ontwaakten en zich bij het volk aansloten soms ten koste van het leven. Ik noemde den aartsbisschop Affre te Parijs (1848). In Engeland Maurice en Charles Kingsley. De laatste gaven o. a. een weekchrift uit genaamd „De Christen-socialist” (1850) In Duitschland den bisschop van Mainz, Vrijheer Von Ketteler. Hij ontwikkelde, op 't voetspoor van Thomas van Aquino, het Christelijk idee van den eigendom. (Zie verder Von Ketteler „die groszen Socialen Fragen der Gegenwart,” Editie 1878, pag. 12 en 14).

Nog vele anderen werkten na hen in deze richting o. a. kapelaan Franz Hitze uit Gladbach, die mede een tijd lang lid van den Rijksdag was, en sinds 1893 aan de Catholieke universiteit te Munster een leerstoel voor de Christelijke sociale wetenschap bekleedt.

Op het einde der negentiende eeuw grijpt ook de Catholieke kerk op klemmende wijze in het arbeidersvraagstuk in. Paus Leo XIII (paus der arbeiders) (zie de encycliciek „Rerum Novarum” 17 Mei 1891). Deze stelt zich echter lijnrecht tegenover het socialisme daar geen voedsel aan het idee van klassenstrijd mag gegeven worden. Schaepman sprak: „Heeft de arbeider gezondigd: daar is roekeloos en mateloos gezondigd tegen hem en die zonde moet worden geboet en hersteld, of zij zal onder de donderslagen van Gods oordeel worden gewroken.” De encycliciek vult dus de ijzeren wet van vraag en aanbod aan.

Zoo poogden de kerk en de godsdienst op 't laatst der negentiende eeuw op het maatschappelijk vraagstuk in te werken.

De mensch heeft hier op aarde een ideaal nodig voor zijn gevoelen en handelen en men vindt het in de religie, die echter ieder op zijne manier opvat.

Bakounin zeide (zie zijne „Briefe” bladz. 410): „Elke religie is niets anders dan hemelsch socialisme gelijk ook het socialisme niets anders is dan de aardsche verwerkelijking der religieuze instincten.”

Nu stelt gij u echter van af uw Christelijk standpunt tegenover het socialisme. Uit een betoog dat in de eerste plaats wel wat kort is en in de tweede plaats van niet heel veel kennis van het socialisme getuigt, is nog wel het een en ander te halen dat ik nader wil bespreken. Het zou anders wel gewenscht zijn dat gij een meer principiëelen strijd aangeboden hadt. Nu moeten wij ons voorloopig maar vergenoegen met hetgeen wij hebben.

Wat betoogt de sociaal-democratie?

Als antwoord hierop zou ik willen zeggen: gelijkheid voor allen, in de toekomst: alle productiemiddelen aan de gemeenschap; zij gelooft daardoor de bron voor de onnoemelijke ellende die nog geleden wordt weggenomen te zullen hebben. Is hierin iets onchristelijks? Gij zult misschien ja zeggen, want niet het productiestelsel maar de zonde sleept den mensch in de ellende. En dan die Marx!! die man die beweerde dat wij producten van de omstandigheden waren en daar rust het socialisme op. Maar zoudt

gij het zoo erg, zoo vreeselijk vinden wanneer gij een product van de tegenwoordige omstandigheden waart? Gij zijt in een Christelijk gezin geboren en beleid daarom Christus als uw Heer en Heiland, maar waren uw ouders nu eens niet geloovig geweest of hadden zij een ander geloof aangehangen dan waart ook gij of ongeloovig geweest of hadt een ander geloof beleden. Het getal der zich bekeerenden is betrekkelijk gering.

Ik weet wel dat dit nu niet de Marxistische theorie bewijst maar het is slechts een kleine aanhaling. Maar nu volgt in uw stuk een zinnetje dat mij toont dat de appel niet ver van den boom rolt. Om het socialisme te bestrijden roept ge den liberaal te hulp en wel Mr. Cort van der Linden in hoogst eigen persoon. Dat herinnert mij aan gebeurtenissen uit den stembusstrijd waar de anders verfoeide liberalen, te hulp werden geroepen om den sociaal-democraat te bestrijden. (Zie o. a. dienst-wederdienst of de verkiezingen in Veendam-Weststellingwerf. Aug. jl.) Als toppunt van onkunde van het socialisme lijkt me echter uw zin: „Het is eene illusie te meenen, dat men in de socialistische maatschappij vrijwillig het persoonlijk belang zou opofferen aan het algemeene.”

In deze huidige maatschappij voert het egoïsme den boven- toon en waarom? Wel omdat de een den ander in den weg staat, er is voor een ieder niet genoeg. Bereiken wij echter wat gij noemt eene socialistische maatschappij (ik zou echter wel eens gaarne vernemen hoe gij u die voorstelt) dan zal daar een ieder werken in het idee door z'n werk de maatschappij dus het algemeen belang en dus ook zich zelf vooruit te helpen. Niet zal de een den ander vertrap- pen, trachtende zelf het hoogst bereikbare te verkrijgen maar men zal eendrachtig samenwerken. De concurrentie- strijd dien wij nu kennen zal er niet meer zijn. Een zeer groot voordeel zal hierin bestaan dat door een betere rege- ling der productie het niemand aan het hoognoedige zal ontbreken.

Een voorbeeld uit de natuur kan dit alles toelichten. Beschouwen wij de vleeschetende dieren zooals de tijgers bijv. dan zien wij hen op zich zelf leven, niet in kudden, soms met een wijfje, maar onderling in strijd en wel omdat hun voedsel schaarsch is. De olifanten daarentegen, die van plantaardig voedsel leven dat in overvloed te vinden is, leven vreedzaam in kudden en niet ieder op zich zelf.

Als tweede voorbeeld wilde ik u voor den geest halen het geval van twee schipbreukelingen die maar een plank of een ton hebben om zich te redden. Slechts een kan daarvan profiteren en zij zullen een strijd op leven en dood aanbinden. Komen zij echter op een eiland dan zullen zij tezamen trachten hun leven te behouden en samenwerken tot het inrichten van een verblijf, het zoeken van voedsel etc. Hun beider belang eischt het. Marx werkt volgens u op de maag terwijl het den patient vol- gens u vooral aan de longen hapert. Maar gij, gij werkt op de longen terwijl er aan de maagziekte, die u ettelijke voordeelen oplevert, niet gewerkt wordt, of alleen zoo maar om den schreeuwers den mond te snoeren.

Uw beginselen gaan loodrecht, naar gij **gelooft**, tegen het socialisme. Gij weet het dus nog niet.

Bij u schijnt socialisme en Marxisme een. Nu is er echter ook een socialisme van de praktijk en stel het geval dat gij Marx weerlegd hadt, dan nog hadt gij dat practisch socialisme te bestrijden. In „de Nieuwe Tijd” van Oct. 1901 lees ik hierover op bladz. 550. (De Filosofie van Kant en het Marxisme door Ant. Pannekoek). „In de rijen der socialistische arbeiderspartij vindt men Prote- stantenbonders en Dageraadsmannen; Marxisten, Kantianen en Hegelianen; geloovigen en ongeloovigen. Want de strijd is niet om de zegepraal van een theorie, een leer, maar het is de strijd van de arbeidersklasse om macht. De behoeften van den praktischen strijd bepalen de daden; de theoretische denkbeelden, die elk er op nahoudt, geven verklaring van en beteekenis aan den strijd; zij geven de verwachting, de voorspelling van de uitkomst. In dien zin is de theorie tot op zekere hoogte bijzaak.”

En tot slot deze vraag. Waarom kanten wij ons tegen zooveel zaken en richtingen? Meestal als gevolg van onbe- kendheid. Ik geloof dat dit laatste ook bij u het geval is. In uw studie van Christendom en Socialisme kan ik u de volgende werken en geschriften aanraden:

1. De socialisten. Personen en stelsels door Mr. H. P. G. Quack; uitgave v. Kampen & Zoon, Amsterdam 1901.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van DONDERDAG 17 OCTOBER 1901.

2. Christendom en Socialisme door Rienzi; uitgave Liebers & Co., Den Haag, 1888.
  3. Wie ein Pfarrer Sozialdemokrat wurde. Ein Rede von P. Göhre; Berlin 1900. Verlag: Vorwärts.
  4. Ontwikkeling. Volksblad. Red. Dr. H. W. Ph. E. van den Bergh van Eisinga. Zutphen.
  5. Franck. Kann ein Christ Sozialdemokrat sein? en . . . . den Bijbel.
- Zooals ik u reeds aan het begin meldde, verwacht ik antwoord op mijne vragen en uwe op- of aanmerkingen.

J. F. C. WREDE.

Een antwoord.

Aan den heer J. W. A.

Van Cornélie Huygens las ik eens, dat ze in eene vergadering, vanwege de Utr. Stud. Deb. Club, na verdediging van stellingen, aan diegenen onder haar gehoor, die „metaphysisch dachten”, den raad gaf, zich maar niet in het debat te mengen, omdat men het over de fundamenteele quaesties toch wel niet eens zou worden. Ik moet u zeggen, dat ik, na lezing van uw artikel, veel voor die opinie gevoelde. U houde toch wel in het oog, dat ik schreef aan den heer J. F. C. Wrede, van wien ik onderstellen mocht, dat hij „metaphysisch dacht.”

U doet mij nu eene vraag naar aanleiding van mijn verklaring, dat de Christelijke levens- en wereldbeschouwing rust „op historischen grondslag, op feiten.” U citeert evenwel, uit het résumé daarvan, den tusschenzin, die heel duidelijk van den hoofdzin gescheiden werd, en u verlangt te weten (zie slot van uw artikel, deel I) „den historischen grondslag en de feiten” waarop mijn geloof aan de schepping berust.

Uit het „want”, dat onmiddellijk op de door u bedoelde bewering volgt, moet u blijken, dat mijne verklaring niet betref dien tusschenzin. U zult mij toestemmen, dat het niet wél gaat te spreken van een historischen grondslag in den gewonen zin, waar het vóór-historischen feiten geldt. Neen, ik had het oog op die feiten waarvan Dr. W. Windelband¹⁾ zegt: „Im Mittelpunkt ihrer Weltansicht (ihrer, d. h. der Christlichen Philosophie) standen von vorn herein der Fall und die Erlösung des Menschen geschlechts als einmalige Thatsache.”

In mijn antwoord op de vraag, „waarom de aanhangers van Christus zich kanten tegen het Socialisme”, kwam het op die feiten aan.

Ge moogt er niet aan twifelen, zegt ge, (bladz. 12. 2e kolom, 2e alinea) dat ik tegen de theoriën van Copernicus en Darwin ernstige, wetenschappelijke bezwaren heb, die voor mij reden zijn om mijne geo-centrische en anthropo-centrische opvattingen met de leer van de schepping te handhaven. Daarop antwoord ik, dat mijn geloof in God, den Almachtige, Schepper van hemel en aarde, nooit door de wetenschap kan worden bedreigd. Iemand heeft eens gezegd, dat wetenschap is het na-denken van de gedachte Gods in de Schepping. Zoo kan dus de natuur-wetenschap nooit in botsing komen met het scheppingsgeloof. Dat geloof moet zijn de onderstelling der wetenschap. Het scheppingsgeloof is voor de natuurwetenschap onaantastbaar.

Ik zou dit willen noemen de positive zijde van mijn antwoord, omdat ik daarop den meesten nadruk wil leggen.

En nu de negatieve zijde, betreffende wetenschappelijke bezwaren tegen de theoriën van Copernicus en Darwin.

Allereerst Copernicus. Veronderstelt ge in mij de geo-centrische opvatting der kosmographie? Ik weet werkelijk niet wat er tegen zou zijn, aan te nemen dat niet de aarde maar de zon het middelpunt van beweging is. Zou de bijbel zich verzetten tegen de helio-centrische opvatting? Immers neen. Of hebt ge misschien het oog op dichterlijke uitspraken als in Ps. 104 : 5 „Hij (God) heeft de aarde gegrond op hare grondvesten; zij zal nimmermeer noch eeuwiglijk wankelen”, of in Ps. 119 : 90 „Gij (God) hebt de aarde vastgemaakt en zij blijft staan” enz. Maar dan zult ge me toch moeten toestemmen, dat zoo'n poëtische

gedachte niet uit zijn verband moet worden gerukt en ontleed en geanalyseerd? Ook Copernicus heeft daarin niets bezwarends gezien. Hij, zoowel als Galilei en Kepler die zijn werk voortzetten, alsook Newton die Kepler's wetten in de zijne begreep, vonden in hunne ontdekkingen een bevestiging van hun geloof in God, gelijk uit hun geschriften is aan te toonen.

Tot zoover Copernicus. Wat nu betreft mijne bezwaren tegen het Darwinisme, het volgende:

Het Christendom belijdt dat „de mensch door God geschapen is, naar Zijn beeld, maar tegelijk zelfbewust, persoonlijk en alzoo verantwoordelijk wezen”.

De Evolutieleer of descendenttheorie stelt daartegenover een transformeeren van de Moneren — volgens Haeckel ontstaan door een generatio spontana (Urzeugung) — tot de Protisten enz., vervolgens tot plant, dier, mensch — en dat, gelijk Haeckel zegt, als een „physikalischer, chemischer Process”, eene zuiver mechanische werking, waarin het „geval” het eenige denkbare motief is, alzoo zonder vooropgezet plan of doel.

Was aanvankelijk Darwin nog zeer voorzichtig in zijn woorden, zijn leerlingen consequent voortwerkende, komen al spoedig tot uitspraken als deze van Carl Naegeli: „Die Urzeugung leugnen, heist das Wunder verkunden”, of Du Bois Reymond: „Was nicht mechanisch gefasst ist, ist nicht wissenschaftlich verstanden.” Zoo moet alles mechanisch verklaard worden, meent de consequente Darwinist. Op dat cardinale punt richt Dr. Kuyper²⁾ zijn aanval. Zijn kritiek treft het „philosophische Verständniss”, dat Haeckel een „nothwendige Vorbedingung” noemt „für die volle Weltanschauung der Descendenz-Theorie”. Hij wijst er op dat het verschil niet loopt over de feiten, mits wél geconstateerd, maar over de verklaring der feiten; over de filosofie, die de empirie „aufs innigste durchdringen” moet, zooals Haeckel beweert. Dr. K. toont aan, hoe het streng-mechanisch monisme reeds nu bedreigd wordt, hoe sommigen zich verplicht zien een „Weltmechaniker” te poneeren, een Vererbungssubstanz te onderstellen, en alzoo gedwongen worden tot de erkenning van een „mysterie”, niet „mechanisch zu fassen.”

Darwin verklaarde in zijn „Afstamming van den mensch” (1871) bldz. 113 dat het onderzoek naar den eersten oorsprong van het leven hopeloos was. Ook Pasteur heeft het duidelijk uitgesproken, dat de biologische wetenschappen de levensverschijnselen bestudeeren, op zichzelf en in hun onderling verband; het leven is dan een absoluut mysterie en de biologische wetenschap kan geen antwoord geven op de vraag, wat het leven is. Maar wat bedoelt dan Cornélie Huygens³⁾ (bldz. 131) als ze zegt dat „waar het voor Kant met zijn teleologische natuuraanschouwing, zeker was, dat men de georganiseerde wezens en hunne innerlijke vermogens, volgens mechanische beginselen der natuur nooit zou kunnen verklaren, zeventig jaren later Darwin deed, wat Kant onmogelijk achtte?” Ik vraag slechts.

Waar Dr. Kuyper in bovengenoemde rede constructieve fouten trachtte aan te wijzen in het, volgens Haeckel (bldz. 15) „unerschütterliche Gebäude der wahren monistischen Wissenschaft” — een poging die meer dan één Nederlandsch Hooggeleerde, niet-theoloog tot bewondering dwong — maar waar de schrijver van „Evolutie”, naar uw inzien, slechts vermocht te „peuteren” aan een onderdeel, daar zal ik het niet wagen opnieuw een aanval te ondernemen, en me bloot te stellen aan uw „afmakende” critiek.

Maar in dat gebouw, waar ge straks als alle dingen gereed zijn, als ook alle geloof in God als Schepper van het heelal ten slotte verpletterd zal zijn, de menschheid zult dwingen in te gaan — is dat gebouw werkelijk zoo solide? Is die basis van het Darwinisme, die natuurbasis die alleen de proletarische klasse van huis uit kent en begrijpt zonder eenige studie, die basis waarop het Marxisme steunt, inderdaad zoo „rotsvast” als Cornélie Huygens verzekert (bld. 16)? Zijn wetenschappelijk alle bezwaren ontzenuwd en van hun kracht beroofd? Hoe weerlegt ge dan de bedenkingen die Gustav Wolff, Dr. med. et phil. privat-dozent in Würzburg oppert in zijn Beiträge zur Kritik der Darwin'schen Lehre. Leipzig 1898? Ze zullen u bekend zijn: men kan zich de vorming van een orgaan b.v. een oog denken als eene sommatie van een oneindig groot aantal oneindig kleine „Variierungs-

¹⁾ Dr. W. Windelband. Geschichte und Naturwissenschaft. Strassburg 1900; ontleend aan „boekbespreking” berichten van „Eltheto” 25 Jan. 1900.

²⁾ Dr. A. Kuyper. Evolutie. 1899.

³⁾ Cornélie Huygens. Darwin Marx. Amsterdam 1901.

Inkrementen" en dat met „völlige Regellösigkeit". Maar hoe die völlige Regellösigkeit te handhaven, als twee geheel onafhankelijke „Variierungsinkrementen" in juiste proportie en zuiver symetrisch twee oogen, twee slagstanden enz als resultaat geven (bldz. 5 e. v.)? De waarschijnlijkheid dat twee geheel willekeurige lijnen evenwijdig zullen loopen is toch wel oneindig klein te stellen, zoo ook hier.

Dr. Wolff noemt nog meer verschijnselen waarvoor het consequente Darwinisme geen verklaring weet. Had hij reeds in zijn „Vorwort" beweerd „dass es mit dem Darwinismus eine arge Täuschung gewesen ist", op bldz. 54 verklaart hij de „Darwin'sche Selektionstheorie unhaltbar" „Es mehren sich", zoo vervolgt hij, „die Anzeichen dass die Episode des Darwinismus überwunden werden wird"; en op bldz. 63 spreekt hij de meening uit „dass die Erklärung der Zweckmässigkeit mit der Erklärung der Lebens zusammen fallen muss".

Ook Dr. Reinke stelt zich tegenover het Darwinisme, in „Die Welt als That" Berlin 1899. Hij is dualist en houdt „den Monismus für einen verfehlten Versuch, die Welt zu begreifen. Hij denkt zich „Gott nicht nur als transcendent, der Natur gegenüberstehend, sondern auch als immanent in der Natur Wirkend. Dies ist meines Dafürhaltens die einzige Ansicht, welche für den Naturforscher möglich ist".

Dr. Fleischman kiest eveneens partij tegen Darwin in zijn onlangs verschenen „Descendenztheorie", waarin hij (bldz. 4) de onbetrouwbaarheid der afstammingshypothese voor ieder duidelijk wil doen uitkomen, waarin hij (bldz. 17) verklaart na langdurige studie gekomen te zijn tot het resultaat, dat de afstammingsleer niet gegrond is en daarom (bldz. 5) er luide tegen waarschuwt de descendenztheorie als vaststaande onderstelling aan te nemen opdat niet langer uit de valsche praemisse onhoudbare conclusien worden afgeleid.

Zoo is dus nog niet alle oppositie tegen Darwin gebroken. Zult ge de bedenkingen er tegen, van Dr. Wolff b. v. weerleggen? Want daar ligt het kritieke punt, of het Darwinisme eene mechanische verklaring kan geven voor alle dingen, völlig regellos, ja dan neen. Het is alles beslissend.

In deel II van uw artikel wijst ge me op het volkomen gemis van verband in mijn betoog; mijn gedachten waren niet af. U houde hier evenwel in het oog, dat het mijn bedoeling was de tegenstelling tusschen Christendom en Marxisme scherp te doen uitkomen. Een kort resume te geven van het socialisme is niet zoo gemakkelijk. Het was er mij om te doen den nadruk te leggen op de twee groote feiten der Christelijke wereldbeschouwing: den val der menschheid en hare verlossing in Christus en ik trachtte te doen zien dat het gaat om de erkenning van die feiten. Ieder Marxist is uit den aard der zaak een overtuigd Darwinist", zegt Cornelia Huygens. Evenals het Darwinisme stelt zich dus ook het Marxisme regelrecht tegen het Christelijk geloof over. Ze vormen de meest beslissende contrasten. De kloof tusschen beide is niet te overbruggen. En waar dit zoo is, zal de verwachting van een vruchtbaar debat van een heldere polemiek vrij zeker worden teleurgesteld.

ADRS. BIJL.

Een Opmerking.

Aan ADR. BIJL.

Uw stuk dat in het blad van heden voorkomt geeft mij de volgende woorden in de pen.

Uw doel was Christendom en socialisme tegenover elkaar te stellen. Door het stuk van J. W. A., zijt ge nu op het darwinisme overgeslagen. Als gij een strijd tegen het darwinisme aan wilt binden dan verblijdt de redactie zich over uwe inzending, maar dan wenschen wij niet te zien waarom prof. of dr. die en die zich tegenover het darwinisme stelt want dan kunnen we evengoed die boeken of geschriften zelf lezen. Terwijl in de tweede plaats hetgeen gij aanhaalt hoogstwaarschijnlijk door geen een onzer lezers kan verwerkt worden om de eenvoudige reden dat het Studenten-Weekblad een speciaal Delftsch blad is en wij hier voor ingenieur of technoloog studeeren en niet voor dokter. En al waren hier toekomstige doctoren dan nog behooren dergelijke kwesties in vakbladen thuis.

Wij willen ook in het blad niet zien waarom eenige professoren zich stellen tegenover Darwin of waarom Dr. A. Kuyper zich stelt tegenover Marx, maar waarom Adr. Bijl, zich stellende op het standpunt van ziende in Christus den zoon van den levenden God, zich stelt tegenover het socialisme. Met het aanhalen van citaten komen we niet

verder, daar we toch geen van allen misschien behoudens een enkele uitzondering, reeds over zooveel kennis beschikken om te kunnen trachten de geleerden te weerleggen. Wat wij hier in ons blad willen, zijn uwe eigen gedachten en gevoelens en niet die van anderen.

Waar ik in mijn eigen stuk mij van citaten bediende daar diende dat om u eenige opmerkingen te geven ter aanvulling van uwe blijkbaar geringe kennis van het socialisme. Waarom uw Christendom zich verzet tegen dat socialisme (Marx-utopisten-arbeidersbeweging) dat zijn wij nog niet te weten gekomen of slechts heel zwak.

J. F. C. WREDE.

Een antwoord op een beginselverklaring der A. M. P. V.

De heer Stoffel heeft in 't laatste weekblad een soort van sluitreden op touw gezet, waarvan de tweede alinea eindigt op een zoodanige manier, dat ze de geheele zaak in 't honderd gooit.

't Is alsof de heer Stoffel na reeds veel stoutmoedige stappen gedaan te hebben opgewonden wordt en denkt: „Ziezoo nu zullen ze dien laatsten stap ook nog wel met mij doen!"

Maar de heer Stoffel zal dienen te bedenken dat er onder de anderen zijn, die, ik geef 't gaarne toe, wellicht minder stoutmoedig dan hij, 't toch in voorzichtigheid van hem winnen.

Want het „dat het militarisme voor zijn instandhouding noodig heeft een algeheele, niet op rede gegronde onderwerping der massa aan enkelen, die uit den aard der zaak hunne macht in de eerste plaats zullen gebruiken, om ze te bevestigen" is voorwaar een zeer stoutmoedige stap, die ik nog niet direct met hem waag, daarna volgt er een die ik met hem doe.

Maar dan: „dat het militarisme in zijn doel: de voorbereiding tot den oorlog — zelf immoreel is", is voor mij een formeel misstap.

En daar 't in onze vereeniging eigenlijk juist om dezen stap gaat en 't van veel belang is dat onze Secretaris niet struikelt in zijn ijver, lijkt het mij wel de moeite waard er eens met den heer Stoffel over te praten om hem niet-tegenstaande alle respect voor zijn stoutmoedigheid voor dezen stap den voet dwars te zetten.

De heer Stoffel dan zegt maar: dat „de voorbereiding tot den oorlog en de oorlog zelf — immoreel is". Hij plaatst nog wel een gedachte streepje voor „immoreel" en men kan dus van hem verwachten dat hij nadacht aleer hij 't woord neerschreef.

Maar hoewel er voor immoraliteit weinig valt te twisten (ieder heeft er zijn eigen opvatting over), geloof ik toch door eenige speciale voorbeelden aan den heer Stoffel te kunnen toonen dat hij 't er bij nader inzien zelf ook niet mede eens is.

Ik neem vooreerst: de Boeren!

De heer Stoffel zal mij toestemmen dat de oorlog, die zij voeren en toch ook de voorbereiding daartoe niet immoreel is of geweest is.

Hij zal toch immers niet een volk het recht ontzeggen, niet geregeerd d. i. geringeloord te willen worden door een troep goudorstigen.

Der Boeren vuren is kranig en ik weet niet of de heer Stoffel 't met mij doet; maar voor zulk oorlog voeren neem ik diep mijn hoed af, omdat 't een enorme uiting van kracht is, voor een klein volk dat liever zich laat wurgen dan te kruipen voor een bende ellendige geldmannen, wier idealen in de buurt van „goudorst" blijven steken.

Zoo kan ik natuurlijk nog noemen: Atjeh, Djambi, de Philippijnen enz. *)

De heer Stoffel kan tegenwerpen of ik die menschen moord op groote schaal, waartoe ieder oorlog aanleiding geeft, dan zoo moreel vind! Hij is echter geen vegetarier (ik hoop dat de heer Stoffel mij deze publicatie ten goede houdt, want ik heb hem noodig en ik geloof dat het hem in zijn verdere loopbaan geen kwaad zal doen) en ik kan hieruit veilig besluiten dat de heer Stoffel vleescheten niet immoreel vindt. Als ik hem nu vraag of hij het vermoorden van „stomme dieren" (zooals men dat in Overijssel pleegt te zeggen) dat dan zoo moreel vindt staat hij zeker even beteuterd te kijken, als ik voor zijn vraag.

*) Dat ik niet sprak van Engeland, Holland en Amerika in dezen, vindt zijn oorzaak hierin dat ik met dit stuk enkel bedoel aan te toonen, dat de oorlog en voorbereiding daartoe in 't algemeen niet immoreel is. In 't volgend nummer hierover nader.

Het antwoord op beide vragen is, dat wij het daar niet over hebben en de heer Stoffel had dan ook beter gedaan het kind maar bij zijn naam te noemen en in plaats van „oorlog” „mensen moord” te zetten met of zonder „op groote schaal”, (ik laat dit gaarne aan zijn bescheidenheid over)

Zoedoende had hij beter aangegeven, wat hij met militarisme bedoelde en dat is iets, wat men van iemand die met gedachte streepjes omgaat wel had kunnen verwachten.

(Wordt vervolgd.)

G. D. JORDENS.

A. M. P. V.

Wanneer iemand eenige hoop had, het streven van de A. M. P. V., met kracht te zien doorzetten door hen die deze beweging begonnen zijn, dan zal zijn goed vertrouwen na de vergadering van Zaterdag j.l. een gevoeligen knak gekregen hebben. Want waar deze avond een moment had kunnen zijn in het leven der vereeniging, als dat in een veldheers loopbaan waar deze zijn wel uitgezette posten inspecteert en vol hoop het gevecht van morgen tegemoet ziet; waar de stemming als een juichtoon had behooren te zijn over het schitterend slagen van de eerste werkzaamheden, waar bestuur en leden eensgezind hadden moeten voortwerken en met moed de verkregen strijdmiddelen aangorden om het monster militarisme te bekampen, daar gaf de vergadering een toonbeeld van een ongeorganiseerde, goed willende maar onbeholpen menigte die het over de te bezigen middelen zoowel als de richting waarin we moeten voortgaan in 't geheel niet eens was. En toch was de schijn erger dan het wezen. Aan het wijfelachtige en onzekere optreden van den president is het voor een groot deel te wijten dat deze vergadering zoo weinig uitgewerkt heeft en dat de leden, ofschoon eensgezind in hunne opvattingen en bedoelingen, over kleinigheden debatteerden en de groote verplichtingen die op hen rusten vergaten in het geharrewar over reglements-wijzigingen, bestuursrechten en contributies.

En ten volle is gebleken, hoe noodzakelijk in eene vereeniging als deze, een nauwkeurige omschrijving van doel en beginselen is, en dat voor eenig optreden naar buiten in ieder geval het bestuur precies weet wat het wil en waarom het zich geroepen voelt een beweging als deze te leiden.

We zijn nu verder van huis dan voor 't oprichten der vereeniging. Toen eenige met een goed voornemen bezielde jongelieden, nu een berg te verwerken materiaal en geen leidende gedachte noch leidende persoon. Wel een lijdende want het was droevig te zien hoe de voorzitter onmachtig was de wenschen van het geheel te bevredigen, zoowel als onnutte discussies over ondergeschikte onderwerpen te stuiten. Ik hoop van den heer Verwey een weerlegend antwoord hierover te bekomen, maar mijn indruk was dat deze meer uit een gevoelsdrang zich geroepen voelde voor het anti-militarisme te strijden, zonder te weten wat hij met dit woord bedoelde, zonder zich een nauw-afgebakenden weg te stellen volgens welke hij deze antipathie van hem wilde tegemoet trekken. Op de vergadering zelf bleek het dat de leden zelf zich hiervan nog niet juist rekenschap gegeven hadden, getuige de discussie over de beginselverklaring van den heer Stoffel.

Ik hoop hierover de volgende week mijne opinie nader uiteen te zetten, op het oogenblik hebben we een vereeniging strevend naar een onbekend ongedefinieerd doel, met onzekere vage middelen, zonder statuten en zonder grondslag om op voort te bouwen. Het zou mijn liefste wensch zijn wanneer de heer Verwey als representeerende de vereeniging en als oprichter eens precies uiteenzette wat hij bedoelt met militarisme, en wat zijn bezwaren er tegen zijn. Ook in de beginselverklaring van den heer Stoffel werd met eenige vaagheid met dit woord omgesprongen. Verder geloof ik dat in de vereeniging steeds twee machten met elkaar zullen overhoop liggen, zij die in de kern van het militarisme geleefd en geleden hebben, en het onrecht gevoeld hebben van het recht van de sterkste dat hier heerscht; die in kazernes de demoraliseerende werking van een noodzakelijk kwaad met overbodige uitvloeiels onderhouden hebben, en zij die, in de maatschappij-om-zich-heenkijkend, het militarisme: sabelsleepers-provoost-meiden, opgemerkt hebben en hiertegen te velde willen trekken zonder precies te weten wat het is. Aan het bestuur de taak deze partijen in hun neiging tot verbetering te steunen en te leiden, op het bestuur rust de plicht door een heldere

uiteenzetting van principes en doel dit uiterst-geschikte gevechtsmateriaal in z'n grootste kracht te gebruiken.

S. VAN HOOGSTATEN.

Anti-militarisme.

Daar het stuk van den heer Stoffel in het vorige Studenten-weekblad, mijns inziens, aanleiding kan geven tot verkeerde opvattingen aangaande de anti-militaristische propaganda-vereeniging, meen ik hier mijne opinies daarover te moeten geven.

De heer Stoffel beweert, dat het anti-militarisme noodzakelijk democratisch moet zijn. Daartegenover zou ik deze stelling willen plaatsen: Het militarisme werkt de aristocratische regeeringsvorm tegen, en is daarom te betreuren. Want ik vind aristocratie (= regeering der edelen) de meest wenschelijke regeeringsvorm, m.a.w. zij, die het edelst zijn, het meest bevoegd tot regeeren, moeten regeeren. En nu kan het er bij mij niet in, dat militairen — als militair — edel, dus bevoegd tot regeeren, zouden zijn. Ik meen niet, dat zij geen edele menschen kunnen zijn. Juist een der edelsten, die ik ken, is militair. Maar zoodra zij optreden als militair, als beroepsmoordenaar, zijn zij ongeschikt tot regeeren. De vernier is, als vernier, ongeschikt tot opbouwen.

Nog moet ik echter opmerken, dat aristocratie, zooals ik die opvat en democratie, (= politieke gelijkheid) volgens de uitlegging van den heer Stoffel, geen noodzakelijke tegenstelling vormen. Zoodra alle menschen in een staat goed zijn, en bevoegd tot regeeren, zullen aristocratie en democratie in dien staat synoniem zijn geworden. Totdat dat oogenblik bereikt is, sluiten de twee ideeën elkander uit.

Daar ik nu lid ben der besproken vereeniging, en de aristocratische regeeringsvorm beter vind dan de democratische, zou ik mij niet neer kunnen leggen bij de democratische beginselverklaring van den heer Stoffel. Toch, en dit is juist een der hoofdeigenschappen dezer vereeniging, kunnen wij wel degelijk beide lid zijn. De A. M. P. V. heeft geen bepaalde politieke kleur of richting — anti-revolutionairen, katholieken, liberalen, socialisten, anarchisten, en zij, die niets zijn dan zichzelf — al dezen telt zij onder haar leden. Dit slechts moeten deze leden gemeen hebben de wil om te bestrijden het militarisme, zooals dit zich uit in het onrecht van oorlog en in de vele onrechtvaardigheden, die zich doen kennen in de legers, zooals zij op het oogenblik zijn. Daar nu voorloopig geen kans bestaat op het afschaffen van het gebruik van oorlog voeren, en van de daartoe noodige legers, moet onze vereeniging zich bepalen tot het bestrijden van de onrechtvaardigheden in het tegenwoordige legerstelsel. — En dit doet zij met volle kracht.

R. A. VERWEY.

De Lezing van Leadbeater.

Na een korte inleiding van den president, waarin ons het leven van Leadbeater in korte trekken werd geschetst, begon Leadbeater zijne lezing over het „Menschelijk bewustzijn”.

Zeer zeker was dit een onderwerp dat in den tegenwoordigen tijd van psychologische studiën, niet geheel en al onbekend was, maar eveneens is het een onderwerp dat wegens zijn vaagheid en zijn moeilijkheid, dikwijls een onderwerp is geworden van bespotting en hilariteit.

Een der voornaamste functiën van dit menschelijk bewustzijn is de zoogenaamde helderziendheid.

Al dadelijk werd deze manier om de toekomst te voorspellen door kwakzalvers en goochelaars gretig aangepakt, om er lichtgeloovigen hun geld mee uit den zak te kloppen.

Iedereen kent de kermiskramen waarin gij u voor 10 cents kunt laten voorspellen, met wie gij trouwen zult, of ze blond zal zijn of zwart, rijk of arm etc. Dit nu is de reden geweest, dat werkelijk ontwikkelde menschen de helderziendheid als iets bespottelijks, als humbug veroordeelden.

Toch schuilt er onder al die uiterlijke humbug eenige waarheid; maar de menschen die werkelijk dit vermogen bezitten, gebruiken dit niet om er geld mee te verdienen, maar vatten dit werkelijk op als een verschijnsel der natuur, dat op wetenschappelijke manier onderzocht dient te worden. De proeven, waarop deze studie, evenals elk wetenschappelijk natuuronderzoek moet berusten, zijn echter zeer lastig. In de eerste plaats zijn de grondstoffen in dit

geval levende menschen, in den regel van een uiterst zenuwachtigen aard. In de tweede plaats zijn de omstandigheden, waaronder de proeven gebeuren moeten, zeer gecompliceerd en nog weinig bekend. Ook dit is een reden, dat zooveel dezer proeven mislukken, en natuurlijk heeft dit mislukken aanleiding gegeven tot bespotting.

Geduld en volharding zijn in de eerste plaats noodig om een eenigszins bevredigend resultaat te krijgen. Ook bij zichzelf kan de mensch dit vermogen van helderziendheid onderzoeken, aangezien 't bij ieder mensch in meer of minder sluimerende toestand aanwezig is. Deze manier van onderzoek is nog veel lastiger, maar geeft ook bij voldoende volharding bevredigender resultaten.

Het is hiermee als met het talent voor muziek. De een is 't aangeboren, het kost hem slechts weinig moeite het te ontwikkelen, terwijl het den gemiddelden mensch na volhardende en zware studie pas gelukt, het op een gelijke hoogte te brengen. Nu heeft de Theosofische Vereeniging zich tot taak gesteld deze eigenschap op wetenschappelijke manier te onderzoeken en ze is er werkelijk in geslaagd na eenige jaren van studie en waarnemingen, een theorie omtrent deze natuurverschijnselen samen te stellen. En dit verdient te meer onze aandacht, daar aan deze wetenschappelijke verklaringen kan vastgeknoopt worden een oplossing van het voornaamste vraagstuk der filosofie, n.l. of er een hiernamaals is, ja of neen. Het wordt geen kwestie meer van geloof, maar een kwestie van waarneming. Deze theorie wil Leadbeater ons vanavond zoo goed mogelijk vertellen.

Al hetgeen wij van de uiterlijke wereld weten, hebben wij waargenomen door middel van trillingen in het een of ander mediumlicht, geluid. De snelheden dezer trillingen zijn zeer verschillend en tot nog toe kunnen wij met onze gewone wetenschappelijke hulpmiddelen slechts een beperkt aantal trillingen waarnemen.

Volgens de theosofische leeringen bestaan honderden van zulke trillingen. Stel u voor een zeer lange piano, waarvan iedere toets een bepaald aantal trillingen voorstelt. Het licht zal dan voorgesteld kunnen worden door een octaaf, het geluid door een ander, de trillingen uit de electriciteit bekend weer door een ander enz. Tussen al die octaven liggen echter nog verscheidenen, die we noch met onze zinnen, noch met onze instrumenten kunnen waarnemen. De theosofen maken zich echter sterk dat trillingen van hogere octaven door hen waargenomen kunnen worden en hierdoor zien of hooren zij dingen, die voor een gewoon mensch onzichtbaar of onhoorbaar zijn. Die trillingen planten zich voort door middel van den ether, dezelfde stof die de gewone wetenschap ook heeft moeten aannemen en waaraan zij zelfs eigenschappen heeft moeten toekennen. Deze ether, in de wetenschap echter zoo bij hypothese aangenomen, is bij de helderzienden een werkelijk bestaande stof, daar zij haar werkelijk kunnen waarnemen, en die ze beschrijven als een uiterst fijne stof, die noch tot de vloeibare, noch tot de gasvormige, noch tot de vaste stoffen gerekend kan worden, maar die wel eigenschappen vertoont, die met een dezer drie aggregaatstoestanden overeenstemt.

Wij komen nu op het gebied der occulte wetenschap, een wetenschap die reeds bestond bij de oudste volken, waarvan de geschiedenis iets afweet. Alle tegenwoordige godsdiensten zijn eigenlijk uit die occulte, geheime, verborgen wetenschap dier oude volken ontstaan. In het Oosten in Voor-Indië bestaan echter nog levende menschen, de adepten, die deze occulte wetenschap nog zuiver en onvervalscht hebben bewaard. In Europa is ze zoo goed als verloren gegaan. Het principieele onderscheid met de gewone wetenschap ligt hierin, dat de occulte wetenschap beoogt om de waarnemer te ontwikkelen, in tegenstelling met onze wetenschap, die steeds tracht hare instrumenten te volmaken. De andere volken splitsten de wetenschap als 't ware in tweeën, de uiterlijke of de stoffelijke zijde en de esoterische of innerlijke zijde. Die eerste zijde, daarin zoekt onze hedendaagsche wetenschap haar heil, terwijl het occultisme juist de innerlijke zijde bestudeert. Eigenaardig dat beide methodes dikwijls dezelfde resultaten geven. Zoo leert b.v. de occulte wetenschap eveneens het bestaan van moleculen en atomen, hare leeraars kunnen ze echter werkelijk waarnemen.

Onze scheikunde leert ons het bestaan van ongeveer 70 elementen, het streven is echter om die 70 elementen, zoo mogelijk tot één te reduceeren. De beroemde natuurkundige Crooks hield in 1887 eene lezing waarin hij het bestaan van één grondstof, het zoogenaamde protyl, voor zeer waarschijnlijk hield. Bewijzen kon hij het echter niet. De beoefenaars der occulte wetenschap leeren ons, als

resultaat der waarneming, dat er werkelijk zulke oeratomen bestaan, die echter niet allemaal identiek zijn, maar te splitsen in twee klassen, de positieve oeratom en de negatieve oeratom of de wel de mannelijke en vrouwelijke oeratom genaamd. Behalve deze classificering zijn ze identiek. Alle anderen stoffen bestaan uit verschillende groepeeringsdier atomen.

Ook van de ether weten de occultisten ons nieuwe eigenschappen te vertellen. Zij beschouwen de ether n.l. als een vierden aggregaatstoestand, die na den gastoestand komt, en die tot den gastoestand ongeveer in dezelfde verhouding staat als de gastoestand tot den vloeibaren toestand.

Alle stoffen kunnen ook, als de omstandigheden (temp. en druk) maar juist gekozen worden in dien vierden, den zoogenaamden etherischen, toestand gebracht worden. Nu zijn er stoffen die onder de normale omstandigheden reeds in dien ethervorm verkeerden en die stoffen vormen, wat wij noemen de ether, dus dit is volstrekt geen nieuwe stof.

Ook de mensch bezit nu een zekere hoeveelheid van die fijnere stof, het zoogenaamde astrale lichaam. Bij den dood sterft het grove lichaam af, het astrale lichaam, dat veel belangrijker is, blijft echter voortbestaan, en dit is wat de godsdienst ziel noemt.

De heer L. heeft nu geen tijd meer om dieper op het wetenschappelijk onderzoek van den mensch in te gaan en eindigt met eene opwekking om de vele theosofische handboekjes te bestudeeren.

C. E. VAN DER STOK.

D. S. V. V.

De D. S. V. V. opende Zondag j.l. haar competitie programma tegen Quick uit den Haag.

Het elftal waaraan Welcker ontbrak was door Drossaers (misschien door het stukje des heeren Haverkamp Begeman opgewekt) versterkt. Na het begin om 2 uur genoot de D. S. V. V. al onmiddellijk de twijfelachtige eer de 1e competitie Goal van Nederland tusschen haar palen te zien vliegen. Want van den aftrap wordt de bal na een mooie rush onhoudbaar door het doel geschoten.

't Natuurlijk gevolg was een ontmoediging voor het elftal. Toen echter verdere goals wegbleven begonnen de heeren op te leven en even voor half time scoorde Bergsma op vrij gelukkige wijze.

Na de rust was het totaal met Quick gedaan. De D. S. V. V. zag een overwinning in 't verschiep, en alle goede plannen schenen verwezenlijkt te zullen worden, toen na een tien minuten spelen de stand 2—1 voor de Pol. studden werd.

Maar 't was al veel te mooi geweest vonden ze zeker, want hoe netjes ook telkens opgebracht, het schieten liet veel te wenschen over, zoodat een aanhoudende belegering geen resultaten opleverde.

Zeker was de overwinning nog lang niet, want bij enkele uitvallen der Quicksche menschen moest Nix nog eenige malen uitstekend keepen laten zien. Een kwartier voor tijd bracht een uitstekend geplaatst schot de D. S. V. V. in veilige haven.

Zondag a.s. zal het warmer toegaan, maar er zal aan gewerkt worden!

Overzicht Studenten Weekbladen.

Alvorens het spel begint, wil ik even eenige ophelderingen geven met betrekking tot de vorige vertooring. De redactie was namelijk zoo vriendelijk geweest er een gedeelte zonder mijn voorkennis uit te lichten en had dat zoo onhandig gedaan, dat de heele boel uit zijn verband gerukt was. Het zou mij spijten, als een mogelijke herhaling van het geval mij moest dwingen de laatste voorstelling aan te kondigen.

Minerva. Een ontzettend aantal bladen met een evenredige hoeveelheid artikelen. Dat de aard der stukken nu echter recht geeft tot het een haar lezers voorzetten van een dergelijke hoeveelheid, is een tweede kwestie. Wel het hoofdartikel. Mijn hulde C. S. wat betreft „Hollandsche eereschuld en Indische hongersnood.” Het kan niet genoeg gezegd worden, hoe schandelijk Nederland zijn verplichtingen ten opzichten van Indië nakomt. Er kan niet genoeg gehamerd worden op den dikken kop van Hollandschen bourgeois. Eindelijk zal hij zijn tronie van „zoo vindt u?”

(Zie vervolg Tweede Bijvoegsel.)

TWEEDE BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 17 OCTOBER 1901.

of „t is toch nog zoo heel erg niet” dan wel eens moeten vertrekken. Dit artikel is weer eens een waardige uiting van den vrijen studentengeest. Waar wij onrecht zien, of verdrukking, of aanstellerij, dan moeten wij klaar staan om het meedoogenloos aan den kaak te stellen.

Nummer twee op het pogramma is gauwer af gespeeld.

A. G. V. deelt den volke mee, waar en wanneer de heer C. W. Leadbeater zijn lezingen over theosofische onderwerpen zal houden, en dat hij, A. G. V., van plan is er ook eens wat over te zeggen. Wat wij dus maar als kennisgeving moeten opvatten, en afwachten, of wij zulke dankbare hoorders zullen zijn, als men wel van ons verwacht.

De volgende specialiteit komt zich beklagen, dat de muziek zoo veel minder belangstelling wekt dan de literatuur. Bijvoorbeeld in de gesprekken op de kroeg. Wat ik nu nog zoo heel verschrikkelijk niet voor de muziek vind. Hij meent dit wel te kunnen verklaren, bijv. op grond hiervan, dat daar waar de literaire ontwikkeling er een is van het woord, haar beoefenaars hun gevoelens ook beter in woorden weten weer te geven dan hun collega's van de muziek. Ik, in mijn onnoozelheid, zou nu zeggen, dat zoo'n muzikliefhebber dan zijn gevoelens maar in klanken moet weergeven; dan blijft ieder op zijn terrein.

En dat zoo iets dan op zijn tijd niet evengoed als een praatje over literatuur zou gewaardeerd worden, betwijfel ik zeer.

Bovendien lees ik een boek ook niet om er over te praten, maar om mij zelf een aangename ontspanning of wat ontwikkeling te geven.

Een meneer, die ook veel van praten houdt, is nummertje vier. Dit schijnt de komiekeling van het bonte gezelschap te zijn. In geuren en kleuren vertelt hij, hoe het Handelsblad aan kwam zetten met het bericht dat Leidsche groenen op 3 Oct. een klimpartij over de daken hadden gehouden, waarbij een oude heer een paar klappen met een city-bag opliep. Het bleken toen later Amsterdamsche studenten geweest te zijn. Als goed komiek tracht hij zoo tusschen de bedrijven door een paar hatelijkheden te tappen en wel op het A. S. C., haar Senaat en Sociëteit. We zullen dit maar solidariteitsgevoel noemen.

Alsnu zijn wij genaderd tot het sensatienummer van het pogramma, waarbij al het andere verzinkt. Ik zou gaarne het geheele artikel: „Aan M. v. H., schrijver van Vooruitgang” als curiosum willen meedeelen; ik zal mij echter maar tevreden stellen met eenige aanhalingen: „Het liefhebben van den naaste, afgescheiden van het liefhebben van den Heer, zijn God, is eene dwaasheid, eene onmogelijkheid.”

Ook zijn verbeterde economische toestanden niet in staat om de ellende en de zonde weg te nemen, maar het onfeilbare middel is verandering van het menschelijk hart. Ik zou nu bijna vragen of het menschelijk hart dan niet afhankelijk van de economische toestanden is, maar ik ben bang, dat hij dan zal zeggen, dat ik ook al zoo'n bieftukliefhebber ben, zooals meneer de materialisten aanduidt.

Het volgende citaat:

„Dat de toestanden en de menschen niet beter zijn na 19 eeuwen, is niet Gods schuld, maar 's menschen schuld, die liever voort blijft knutselen, dan genade aan te nemen,” herinnerde mij levendig aan de woorden van Prof. Ferri: „Is er bijvoorbeeld droogte, dan wordt door processies en gebeden de voorzienigheid om regen gesmeekt. Gaat het nu regenen, dan zeggen de priesters „God heeft uwe gebeden verhoord”, maar regent het niet, dan zeggen zij „God zendt u droogte om u te straffen voor uwe zonden.”

Dat zal een toer worden M. v. H., om dit heer op zijn plaats te zetten!

Hierna trekt G. van leer tegen eenige groentijds misbruiken te Utrecht. Ook tegen hen, die door hun positie van student onbepaalde macht over den groen uitoefenen, maar wier zedelijke meerderheid dikwijls ver te zoeken is. Een aanbeeld waar al meer op gehamerd is.

Wanneer komt er verbetering?

O. uit Utrecht wijdt een artikeltje aan het Lubben, zooals dat ook reeds vroeger in het S. W. geschiedde. Hij wil een volkomen vrijlaten in de keuze, of anders een onpartijdig advies van den Senaat. De Senaat als informatiebureau! En dan de heele boel maar over één kam scheeren! Aanleg en karakter tellen niet mee! Het ligt er maar aan hoeveel contribueerenden iedere vereeniging noodig heeft! Dat noemen ze levensvatbaarheid!

Ten slotte nog het artikel „Vlegels” van J. F. L., dat de vorige week ook reeds in het S. W. was geplaatst. Loopt het S. W. dan niet op zijn laatste beenen, dit artikel staat tenminste op zijn achterste pootjes.

Vox Studiosorum. „Vlaanderen, zijn keerlen en zijn taal” is een goed artikeltje van A. K. N., waarschijnlijk zelf een Vlaming. Want het stuk is zoo echt Vlaamsch. Het is als de jammerklacht van een goeden landszoon. Met een innig welbehagen schildert hij de schoone dagen van voorheen, toen de stoere zonen van den leeuw van Vlaanderen op elk gebied onder de eersten waren. En daarnaast het Vlaanderen van nu. Door eeuwen van onderdrukking is het volk gezonken, maar toch ziet de als altijd even blijmoedige Vlaming, welke geest ook in A. K. N. zetelt, nog licht in de duisternis. Want betere materiele levensvoorwaarden, grootere geestesvrijheid zullen volgens hem in staat zijn de nu nog sluimerende kiemen van wat eens dit volk groot maakte, te wekken uit hun eeuwenlange slaap.

Zou het katholicisme en de priesterheerschappij niet een der gronddoorzaken zijn van dezen winterslaap.

Een echt Zigeunerlied is het volgend artikel „De Menigten”. Het is een vertaling van: Petits Poèmes en prose van Baudelaire. Daar dit artikeltje zuiver letterkundig is en dus moeilijk weer te geven, wil ik er hier slechts op wijzen, hoe dergelijke kleine stukjes een zeer geschikte afwisseling geven, zoo noodzakelijk in een Weekblad.

Dan nog een verslag van een lezing van Prof. Ferri en een artikeltje onder het hoofd „Theerandjes”, dat uit den aard van den naam van zuiver plaatselijken aard is en ten slotte wat corpsnieuws, waaruit ik alleen dit merkwaardige zinnetje wil citeeren: „Er werd slootje gesprongen een stierengevecht gehouden, over hindernissen gesprongen, kortom er werd gedonderd.”

Ze schijnen in Amsterdam eigenaardige opvattingen van donderen te hebben!

Propria Cures. Dit nummer is voor dit overzicht van zoo weinig belang, dat ik het maar onbesproken zal laten. Het is geheel en al vakblad.

H. S.

De redactie heeft in het vorige Weekblad uit uw overzicht een stuk gelicht, omdat het daarin behandelde reeds op een andere plaats in het blad werd besproken. Dat dit uitlichten op een onhandige manier gebeurd is, spijt ons zeer.

DE REDACTIE.

Berichten en mededeelingen.

De Commissie tot Redactie van den Delftschen Studenten-Almanak verzoekt Mengelwerk en Varia en de verslagen der verschillende vereenigingen zoo gauw mogelijk in te zenden.

Verder schrijft ze een prijsvraag uit voor een schutblad voor het Mengelwerk en Varia.

Inzending der verslagen en van het schutblad vóór **21 October**. Mengelwerk en Varia vóór **15 November**.

TH. ROSSKOPF,
Secretaris.

Oude Delft 128A.

SOCIETEIT PHOENIX.

Verkiezing voor een Bibliothecaris. Herstemming tusschen D. DE IONGH WZN. en R. A. VERWEY.

DEBATING.

Bestuursverkiezing.

Gekozen: D. DE IONGH WZN., President.
H. M. WERKER, } Commissarissen.
AUG. GORTER, }

IGOV.

Bestuursverkiezing.

Gekozen: A. G. FERF, President.
W. M. DE JONGE, } Commissarissen.
A. R. HULSHOF, }
J. SWENS, }
JAC. KAKEBEEKE, }

CIVIEL- EN BOUWKUNDIG-LEESGEZELSCHAP.

Het Bestuur heeft zich als volgt geconstitueerd:

H. WIRIX, President.
 A. PLATE,
 D. L. TEN BOSCH, } Secretarissen.
 O. C. A. VAN LIDT DE JEUDE, Penningmeester.

ANTI-MILITAIRISTISCHE PROPAGANDA-
VEREENIGING.

Woensdag 23 October, 8 uur 's avonds in den Doelen:
 Lezing van Mr. P. J. TROELSTRA.
 Entrée: voor niet-leden 25 cents, voor arbeiders 5 cents.

ADVERTENTIEN.

In een gesloten huis gelegenheid aangeboden tot het gebruiken van een eenvoudig maar degelijk MIDDAGMAAL.

Adres Bureau van dit Blad.

Er is gelegenheid voor 12 Heeren te Dineeren, tevens gelegenheid voor Koffietafel.

Adres Bureau van dit Blad. [1071

KOFFIETAFEL aangeboden.

Adres OUDE DELFT No. 222.

Een Eet- en Koffietafel aangeboden voor zes personen.

Adres OUDE DELFT No. 206.

Gevraagd ter completeering:

No. 17 en 18

van den 3^{den} Jaargang van dit blad door
 J. J. VAN LEEUWEN.

J. VERHOECKX, Firma N. VERBURG,
 BROODBAKKERIJ, OOSTEINDE 141a,
 levert alle soorten **Luxe- en Tafelbrood**.
 Specialiteit in **ECHT BOSCH ROGGEBROOD**.

PIANO'S IN HUUR.

PIANO'S IN HUUR ad / 5 per maand
 PIANO'S IN HUUR inbegrepen het

PIANO'S IN HUUR **Stemmen**
 PIANO'S IN HUUR bij F. J. RAAR,
 PIANO'S IN HUUR NIEUWSTRAAT 6-8, DELFT.

A. J. PRINS,

Choorstraat 42, Delft.

GOEDKOOPSTE PAPIERHANDEL.

Cahiers met blauwe omslag	40 bldz., p. dozijn	f 0,35
Cahiers	" " 40 " "	" 0,45
Cahiers	" " 76 " "	" 0,80
Cahiers met zwarte	" 80 " "	" 1,—

Dictaat-Cahiers met zwart leeren omslag,
 164 bladz. . . . . f 0,18

Dictaat-Cahiers met geel omslag,
 80 bladz., 10 cents, per dozijn. " 1,10

Dictaat-Cahiers, geel omslag, 40 bladz.,
 6 cents, per dozijn f 0,65

Correspondentie.

Aan B. Uw stukje kan niet geplaatst worden, wanneer uw naam niet aan minstens één der redacteuren bekend is.

Aan J. L. J. „Verlangen” in een volgend nummer.

REPETITIE-CURSUSSEN.

Toegepaste Mechanica,
 Droge en natte Waterbouwkunde,
 Differentiaal (B₁) en Integraalrekening
 te DEN HAAG en DELFT.

— Aanvang tweede helft van November. —

Opgave van deelname voor 10 November schriftelijk of mondeling (Maandags, Dinsdags en Vrijdags, 's avonds van 8—10 uur), bij

J. R. VAN MUSSCHENBROEK, c.-i.,
 Oostsingel 70, (bij de Haagpoort), DELFT.

Oranje Limonade.

van het Delftsche Scheikundig Laboratorium is steeds voorhanden bij

J. J. G. BOERE,
 Telefoonnummer 188. Hypolitusbuurt 2.

P. C. B. TEN BOSCH,
MAGAZIJN VAN PIANO'S EN ORGELS.

Oude Delft 17, (Rotterdamsche Poort), Delft.

Speciaal adres voor het **HUREN VAN PIANO'S**.
 Billijke conditiën; geregelde maandelijksche stemming.

Veel gebruikt en ten zeerste geroemd
 wordt de

IVENS VERGROOTINGS-CAMERA

vergrootend van 4½ × 6 op 9-12 f 6,50

" " 9 × 12 „ 18-24 f 8,—

" " 13 × 18 „ 30-40 f 16,—

Verkrijgbaar bij

ADR. VAN OOSTEN.
 KOORNMARKT 46.

PIANO'S.

HUUR-PIANO'S,
 en door huur in eigendom te bekomen.

Algemeene Muziekhandel

HEES & Co., Markt 25, Delft.

Filialen: DEN HAAG en MAASSLUIS.

De Natuurwollen ONDERCOEDEREN,

VAN

JANSSEN & TILANUS,
 VRIEZENVEEN.

zijn te DELFT verkrijgbaar bij

W. VAN DER STAAIJ,

JACOB GERRITSTRAAT 15.

Geïllustreerde Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.